

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/109/2024
Identifikačné číslo spisu:	4119211844
Dátum vydania rozhodnutia:	25.03.2026
Meno a priezvisko:	JUDr. Gabriela Klenková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2026:4119211844.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne G. Č., narodenej XX. Z. XXXX, I. J. Ž. X, zastúpenej advokátskou kanceláriou BIZOŇ & PARTNERS, s.r.o., Bratislava, Laurinská 4, IČO: 36 833 533, proti žalovanému S. Č.I., narodenému X. Z. XXXX, H., E. XX/X, zastúpenému advokátom JUDr. Ondrejom Brlášom, Nitra, Štefánikova trieda 52, za účasti intervenientky na strane žalovaného L. P., narodenej XX. M. XXXX, I. J. Ž. XX, zastúpenej advokátom JUDr. Ondrejom Brlášom, Nitra, Štefánikova trieda 52, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 7C/86/2019, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 28. marca 2024 sp. zn. 7Co/64/2023, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Nitre z 28. marca 2024 sp. zn. 7Co/64/2023 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a na ďalšie konanie.

Uznesenie Okresného súdu Nitra č. k. 7C/86/2019-665 z 15. júla 2024 a uznesenie Okresného súdu Nitra č. k. 7C/86/2019-710 z 10. septembra 2024 zrušuje.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom (v poradí druhým) č. k. 7C/86/2019-407 zo 16. marca 2023 zamietol žalobu o určenie, že žalobkyňa je výlučným vlastníkom nehnuteľností nachádzajúcich sa v k.ú. I. J. Ž., okres L. S., na LV č. XXX, a to pozemkov parc. č. XX/X záhrada o výmere 2912 m², parc. č. XX/X zastavaná plocha a nádvorie o výmere 142 m², parc. č. XX/X zastavaná plocha a nádvorie o výmere 125 m², parc. č. XXXX orná pôda o výmere 905 m² a stavby súp. č. X, evidovanej ako dom na pozemku parc. č. XX/X (výrok I); zrušil uznesenie o nariadení neodkladného opatrenia zo 14. júna 2022 č. k. 36C/56/2022-35 v celom rozsahu (výrok II); priznal žalovanému nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie proti žalobkyni vo výške 100 % (výrok III); priznal intervenientke nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie proti žalobkyni vo výške 100 % (výrok IV); priznal žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti žalovanému vo výške 100 % (výrok V); priznal žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti intervenientke vo výške 100 % (výrok VI).

1.1. Uznesením vyhláseným na pojednávaní dňa 23. februára 2023 súd prvej inštancie zamietol návrh žalobkyne na zmenu žaloby zo dňa 8. marca 2021, týkajúci sa doplnenia rozhodujúcich skutočností tvrdených v žalobe, a ďalším uznesením zamietol aj návrh žalobkyne na zmenu žaloby zo dňa 23. februára 2023, týkajúci sa doplnenia skutkových okolností ku dňu 22. februára 2023. Tento procesný postup odôvodnil tým, že v danom prípade došlo doručením žaloby žalovanému k zániku darovacieho vzťahu, preto nie je možné sa opätovne domáhať vrátenia daru ďalším jednostranným právnym úkonom darcu tak, ako to žalobkyňa urobila, keď druhýkrát vyzvala žalovaného na vrátenie daru listom z 8. marca 2021 (č. l. 166 spisu) doručeným žalovanému na pojednávaní konanom dňa 9. marca 2021, v ktorom uviedla ďalšie dôvody, na základe ktorých žiadala vrátenie daru a potom aj následné rozšírenie skutkových okolností na pojednávaní dňa 23. februára 2023.

1.2. V rozsudku č. k. 7C/86/2019-407 zo 16. marca 2023 súd prvej inštancie opätovne konštatoval, že na základe výzvy na vrátenie daru zo 7. októbra 2019, ktorá bola žalovanému doručená spolu so žalobou, došlo k zániku darovacieho vzťahu - darovacej zmluvy z 30. decembra 2014, pričom túto výzvu súd posúdil ako platný právny úkon. Z tohto dôvodu sa zaoberal dôvodmi na vrátenie daru uvedenými výlučne v tejto výzve. Vec právne posúdil podľa § 3, § 37, § 628 ods. 1, 2 a 3, § 629 a § 630 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“). Dospel k záveru, že vlastníkom dotknutých nehnuteľností je žalovaný z titulu darovacej zmluvy uzavretej so žalobkyňou ako darkyňou dňa 30. decembra 2014, darovacia zmluva je platná a nedošlo k naplneniu predpokladov na vrátenie daru.

1.3. Vo vzťahu k otázke platnosti zaopatrovacej zmluvy, ktorá bola súčasťou darovacej zmluvy, dospel súd prvej inštancie k záveru, že táto zaopatrovacia zmluva je neplatná v zmysle § 37 Občianskeho zákonníka pre neurčitosť a nezrozumiteľnosť zmluvy a záväzku v nej obsiahnutého. Súčasťou darovacej zmluvy bola zmluva o zriadení vecného bremena, ktorá zanikla zmluvou o zániku vecného bremena z 8. januára 2016, a zaopatrovacia zmluva, pričom všetky tieto právne úkony boli od seba navzájom oddeliteľné a spôsobilé samostatnej existencie, teda hoci boli na jednej listine, netvorili jeden neoddeliteľný celok. Záväzok obdarovaného (žalovaného) dochovať a doopatrovať darkyňu (žalobkyňu) považoval súd prvej inštancie za nevykonateľný, formuláciu povinnosti obdarovaného vo vzťahu k darkyni za veľmi všeobecnú a vágnu, z ktorej nevyplyvali žiadne konkrétne práva ani povinnosti. Uviedol, že takýto záväzok je založený na morálnej povinnosti v súlade so zásadami slušného správania a dobrými mravmi podľa § 3 Občianskeho zákonníka, neprináša majetkový prospech a ide o bezodplatný právny úkon. V zmluve pritom nebolo darovanie podmienené záväzkom obdarovaného dochovať a doopatrovať svoju matku, uvedené nevyplyvalo ani z prejavenej vôle pri jej uzatvorení, ale ani následne zo správania účastníkov zmluvy. Súd prvej inštancie tak uzavrel, že darovacia zmluva bola platným právnym úkonom, avšak zaopatrovacia zmluva bola s poukazom na uvedené neplatná.

1.4. Z vykonaného dokazovania mal súd prvej inštancie za preukázané, že správanie obdarovaného - žalovaného, spočívajúce v prevode rodinného domu, ako aj prevode záväzku doopatrovať žalobkyňu na intervenientku, nezakladalo hrubé porušenie dobrých mravov. Konštatoval, že právo darcu domáhať sa vrátenia daru nevzniká pri prostej nevďačnosti obdarovaného voči darcovi, ani pri menej významnom porušení dobrých mravov zo strany obdarovaného. Ani predaj darovanej nehnuteľnosti, resp. úmysel predať nehnuteľnosť, nezakladali podľa súdu hrubé porušenie dobrých mravov, nakoľko žalovaný bol vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti a k predaju nehnuteľnosti došlo pred doručením výzvy na vrátenie daru. Prevod záväzku žalovaného doopatrovať žalobkyňu v chorobe a starobe a vzorne sa o ňu starať v súlade s dobrými mravmi, za čo má platiť žalobkyňa odplatu, nemal súd prvej inštancie za preukázaný. Súd nemal za preukázané ani to, že by žalobkyňa žiadala žalovaného o pomoc a on jej ju neposkytol. Žalobkyňa tak neunesla dôkazné bremeno a nepreukázala, že na strane žalovaného došlo k takému správaniu, ktoré by súd mohol vyhodnotiť ako hrubé porušenie dobrých mravov zakladajúce vznik nároku na vrátenie daru.

1.5. Súd prvej inštancie zamietol návrh žalobkyne na doplnenie dokazovania prečítaním výpovede svedka K. H. zo 14. októbra 2021 a z 29. septembra 2020 z vyšetrovacieho spisu, nakoľko tým mali byť preukazované skutočnosti nesúvisiace s predmetom sporu. Súd totiž prvú výzvu na vrátenie daru

posúdil ako platný právny úkon, a teda v spore posudzoval len dôvody, ktoré boli v nej uvedené. Označené výpovede súviseli so skutkovými okolnosťami, ktoré boli uvedené v druhej výzve na vrátenie daru, pričom o týchto okolnostiach súd rozhodol uznesením, ktorým nepripustil zmenu žaloby v podobe rozšírenie skutkových dôvodov.

1.6. Nariadené neodkladné opatrenie súd prvej inštancie zrušil podľa § 335 ods. 1 a § 336 ods. 4 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) z dôvodu zamietnutia žaloby. O nároku na náhradu trov konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP a žalobkyni a intervenientke ako úspešným v spore priznal nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie v rozsahu 100 %. Vo vzťahu k trovám odvolacieho konania rozhodol taktiež podľa § 255 ods. 1 CSP a žalobkyni, ktorá mala v odvolacom konaní úspech, priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 % proti žalovanému a intervenientke s tým, že o výške náhrady rozhodne súd samostatným uznesením podľa § 262 ods. 2 CSP.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 28. marca 2024 sp. zn. 7Co/64/2023 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie; žalovanému a intervenientke na strane žalovaného priznal voči žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu.

2.1. Odvolací súd považoval rozhodnutie súdu prvej inštancie za vecne správne a dostatočne odôvodnené, preto odkázal na jeho obsah v celom rozsahu (§ 387 ods. 1 a 2 CSP). Na zdôraznenie správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie a k jednotlivým odvolacím námietkam žalobkyne odvolací súd uviedol, že z obsahu darovacej zmluvy nevyplývalo, že by darovacia a zaopatrovacia zmluva boli vzájomne podmienené, preto ich bolo možné navzájom oddeliť, boli spôsobilé samostatnej existencie. Aj odvolací súd bol toho názoru, že darovacia zmluva je platná, ale zaopatrovacia zmluva nie je platná v zmysle § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka pre neurčitosť obsahu zaopatrovacieho plnenia (záväzku). Odvolací súd poukázal na súdnu prax v prípade takýchto zmlúv, ktorá vychádza z právneho názoru, že je potrebné, aby obsah zaopatrovacieho plnenia bol v zmluve vymedzený čo najpresnejšie, ale tiež, aby si účastníci zmluvy boli vedomí, že v prípade neplnenia záväzku poskytovať zaopatrenie alebo v prípade neposkytovania riadneho zaopatrenia nemožno žiadať o zrušenie zmluvy, ale možno sa len domáhať riadneho plnenia alebo jeho peňažného ekvivalentu. Záväzok povinnej osoby zaopatriť druhú zmluvnú stranu má byť vyjadrený presne špecifikovanou formou, napríklad záväzok poskytnúť ubytovanie vrátane všetkých energií (elektriny, vody, plynu), stravu, ošatenie, lieky, pranie, privolanie lekárskej pomoci, odvoz k lekárovi. Odvolací súd uzavrel, že z dôvodu neplatnosti zaopatrovacej zmluvy záväzok žalovaného doopatrovať žalobkyňu v chorobe a v starobe a vzorne sa o ňu starať v súlade s dobrými mravmi nikdy nevznikol, preto nebolo možné prijať ani záver, že žalovaný svoj záväzok zo zaopatrovacej zmluvy porušil, čím porušil dobré mravy.

2.2. Ďalej odvolací súd uviedol, že žalobkyňa žiadala o vrátenie daru aj z dôvodu, že žalovaný nehnuteľnosť predal a žalobkyňa by musela platiť odplatu vo forme uhrádzania nákladov súvisiacich s bývaním v darovanom rodinnom dome. Zo zaopatrovacej zmluvy však nevyplývalo, že žalovaný bol povinný zabezpečiť žalobkyni bezplatné ubytovanie vrátane nákladov spojených s užívaním domu. Keďže strany sporu nevymedzili obsah záväzku určito, nebolo možné posúdiť, či došlo predajom nehnuteľnosti k porušeniu záväzku žalovaného. Len samotný predaj nehnuteľnosti, ktorej bol v rozhodnom čase žalovaný vlastníkom, tak nezakladal bez ďalšieho hrubé porušenie dobrých mravov. Naviac v spore bolo preukázané, že v čase, keď mali strany sporu dobré vzťahy, dňa 8. januára 2016, uzatvorili zmluvu o zrušení vecného bremena. I keď žalovaný v čase predaja nehnuteľnosti nebol povinný poskytnúť žalobkyni bezodplatné právo doživotného bývania v predmetnom rodinnom dome, žalovaný predal intervenientke dom a opätovne k rodinnému domu zriadil vecné bremeno v prospech žalobkyne, a to bezodplatné právo doživotného bývania v predmetnom rodinnom dome.

2.3. K námietke nutnosti posudzovania ďalších zákonných dôvodov na vrátenie daru, ktoré nastali po podaní žaloby, odvolací súd uviedol, že žalobkyňa uviedla v žalobe ako dôvod na vrátenie daru správanie žalovaného v hrubom rozpore s dobrými mravmi. Takéto správanie žalovaného videla v tom, že predmetný rodinný dom spolu so záväzkom doopatrovať ju previedol na L. P., pričom však má

žalobkyňa platiť odplatu za bývanie v dome vo forme hradenia nákladov súvisiacich s jej bývaním. To znamená, že žalobkyňa skutkovo aj právne vymedzila predmet konania, o ktorom bolo potrebné rozhodnúť. Podstatná zmena alebo doplnenie skutkových tvrdení uvedených v žalobe tak, ako tomu bolo v tomto prípade, keď žalobkyňa opätovne žiadala vrátenie daru z dôvodov, ktoré vznikli po podaní žaloby, bola dôvodom na postup súdu podľa § 142 resp. § 143 CSP. Preto postup súdu prvej inštancie, ktorý sa už nezaoberal ďalšími dôvodmi na vrátenie daru prednesenými žalobkyňou v priebehu konania, označil odvolací súd za správny. Existenciu dôvodov na vrátenie daru bolo potrebné posudzovať vo vzťahu k správaniu žalovaného pred dorúčením žiadosti o vrátenie daru. Následným správaním žalovaného sa súd nezaobrá. Zmena petitu pripustená na pojednávaní dňa 9. marca 2021 sa podľa odvolacieho súdu týkala iba zmeny výmery pozemku parc. č. XX/X na správnu výmeru 2 912 m². Súd prvej inštancie správne uzavrel, že žalobkyňa nepreukázala také správanie žalovaného do podania žaloby, ktorým by voči nej alebo členom jej rodiny hrubo porušoval dobré mravy a ktoré by bolo dôvodom na vrátenie daru. Nebolo preukázané, že by strany sporu uzatvorili platnú zaopatrovaciu zmluvu, ktorou by sa žalovaný zaviazal poskytovať žalobkyni bezplatné bývanie. Nebolo preukázané, že by žalovaný odmietol žalobkyni potrebnú pomoc v starobe a chorobe hrubo v rozpore s dobrými mravmi, pretože v čase doručenia žaloby žalovanému nebola žalobkyňa na takú pomoc odkázaná. List z 24. septembra 2019, na ktorý žalobkyňa poukazovala, z hľadiska jeho obsahu nebolo možné považovať za prosbu o pomoc žalovaného. Žalobkyňa sa v liste len zaujímalá o spôsob, akým žalovaný plánuje zabezpečiť svoj sľub doopatrovať ju v starobe a vzorne sa o ňu starať s poukazom na predaj rodinného domu.

2.4. Vo vzťahu k námietke nevykonania dokazovania výpoveďami svedka K. H. z trestného konania sa odvolací súd stotožnil s dôvodmi, pre ktoré súd prvej inštancie zamietol vykonanie tohto dôkazu. Výpovede K. H. v trestnom konaní nepovažoval odvolací súd za relevantné, pretože sa týkali správania žalovaného po podaní žaloby, teda nie správania žalovaného, na základe ktorého žalobkyňa podala žalobu a domáhala sa vrátenia daru. Z toho istého dôvodu nepovažoval odvolací súd za dôvodnú ani argumentáciu žalobkyne o nariadení predbežného opatrenia, ktorým bola žalovanému uložená povinnosť zdržať sa odstavovania prívodu vody, plynu a elektrickej energie a iné. Doplnil, že v konaní o nariadenie neodkladného opatrenia súd rozhoduje len na základe skutočností osvedčujúcich dôvodnosť a trvanie nároku, teda nejde o skutočností preukázané.

2.5. Za vecne správny považoval odvolací súd aj výrok napadnutého rozhodnutia, ktorým súd prvej inštancie zrušil uznesenie o nariadení neodkladného opatrenia, keďže došlo k zamietnutiu žaloby a túto povinnosť súdu prvej inštancie ukladá ustanovenie § 335 ods. 1 CSP. O nároku na náhradu trov konania odvolací súd rozhodol v zmysle § 396 ods. 2 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP tak, že v konaní úspešnému žalovanému a intervenientke priznal voči žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu s ohľadom na ich úspech v odvolacom konaní.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj ako „dovolateľka“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovení § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Navrhla, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a aby jej priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

3.1. V rámci dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP dovolateľka namietala porušenie princípu dominus litis, keď v rozpore s § 143 ods. 1 CSP a súdnou praxou rozhodoval o predmete sporu súd, a nie žalobkyňa. Uznesením z 9. marca 2021 súd prvej inštancie pripustil zmenu petitu žaloby tak, že predmetom konania je posudzovanie platnosti odstúpenia od darovacej zmluvy výzvou zo 7. októbra 2019 a v prípade, ak by neboli naplnené dôvody, aj výzvou z 8. septembra 2021. Strany sporu a aj súd prvej inštancie vychádzali z toho, že týmto spôsobom bolo rozhodnuté o zmene petitu na základe zmenených skutkových dôvodov, t. j. následné správanie sa žalovaného a to až do 9. marca 2021. Súd aj vykonával dokazovanie na všetkých pojednávaniach na správanie sa žalovaného v období od 15. októbra 2019 do 9. marca 2021. Žalovaný nikdy nenamietal, že by i toto obdobie nebolo predmetom dokazovania a výslovne nepoprel skutkové tvrdenia, nové ani pôvodné. Konštatovala, že už súd prvej inštancie pri odôvodňovaní pochybil tým, že nerozhodoval a neodôvodnil právne posúdenie porušovania dobrých mravov žalovaného po prvej výzve, ale posudzoval len obdobie po druhej výzve. Ustanovenie §

140 ods. 2 CSP prikazuje považovať za zmenu žaloby podstatnú zmenu alebo doplnenie rozhodujúcej skutočnosti, len keď nedochádza k zmene petitu. Ak k zmene petitu dochádza, vtedy zákon ani súdna prax neumožňujú oddeľovať rozhodovanie o zmene petitu (túto zmenu pripustiť) a o zmene skutkových dôvodov (tieto nielenže nepripustiť, ale ďalším uznesením o nich rozhodovať). Pripustenie zmeny petitu konzumuje v sebe aj skutkové dôvody, prečo ho súd pripúšťa. Súd prvej inštancie sa podľa dovolateľky nesprávne domnieval, že mu odvolací súd dal právo rozhodovať o pripustenom zmenenom petite v rozpore s § 143 ods. 1 CSP, teda odmietnuť pripustenie zmeny skutkových dôvodov smerujúcich už k právoplatne zmenenému petitu. Zdôraznila, že v čase rozhodovania o zmene petitu nebolo ešte vykonané žiadne dokazovanie, ale v čase rozhodovania o zmene skutkových dôvodov toto dokazovanie už bolo riadne vykonané. V tomto prípade súdy vyslovili výnimočný právny názor, že zmena petitu sa pripustí, ale dôvody jeho zmeny už nie.

3.2. Dovolaťka ďalej namietala prekvapivosť oboch rozhodnutí odvolacieho súdu, t. j. napadnutého rozsudku aj predchádzajúceho zrušujúceho uznesenia z 24. novembra 2022 sp. zn. 7Co/85/2021, ignorovanie dôkazov, ktoré nesmerovali k zamietnutiu žaloby a nesprávne zistený skutkový stav. Vyčítala odvolaciemu súdu, že v dôsledku jeho nesprávneho záväzného právneho názoru prezentovaného v prvom rozhodnutí, na základe ktorého súd prvej inštancie nepripustil zmenu skutkových dôvodov k druhej výzve, nehodnotil už súd prvej inštancie dôkazy vykonávané na všetkých troch pojednávaniach. Súd prvej inštancie tak nerozhodol na základe vykonaného dokazovania, len vyseletoval dôkazy a urobil záver o neunesení dôkazného bremena vo vzťahu k dôvodom prvej výzvy na vrátenie daru. Dovolaťka nesúhlasila ani s postupom súdu prvej inštancie, ktorý odmietol vykonanie ňou navrhovaného dokazovania svedeckými výpoveďami pána H. Podľa jej názoru išlo totiž o kľúčový dôkaz preukazujúci motív konania žalovaného a skutkové okolnosti sporu aj do podania žaloby, aj po jej podaní. Zdôraznila, že tento dôkaz už raz bol vykonaný súdom prvej inštancie pred jeho prvým rozhodnutím v spore a preukazoval dôvodnosť jej prvej výzvy na vrátenie daru.

3.3. Dovolaťka vyčítala odvolaciemu súdu nesprávny právny záver v otázke platnosti zaopatrovacej zmluvy, ktorej bezodplatnosť nepovažovala za dôvod zakladajúci neplatnosť zmluvy, a tento právny záver označila za prekvapivý. Trvala na tom, že správanie žalovaného preukazované v spore predstavovalo nedodržanie záväzkov vyplývajúcich mu zo zaopatrovacej zmluvy. Namietala, že odvolací súd citoval z Veľkého komentára k Občianskemu zákonníku od JUDr. Imricha Feketeho, avšak tento komentár uvádza aj zdroj uvedeného právneho názoru (Zborník IV, str. 327). Odkaz na tento zdroj odvolací súd už neodcitoval, ale v napadnutom rozhodnutí ho nazval súčasnou súdnou praxou, pričom opomenul, že išlo o v zborníku publikovanú správu „K niektorým otázkam praxe štátnych notárstiev v konaní o registrácii zmlúv“ z rokov 1974, 1980 a 1981, keď mali štátne notárstvá poučovaciu povinnosť. Ani v tomto zborníku však nebol prezentovaný názor, že by v dôsledku neposkytnutia poučovacej povinnosti pri spisovaní zmlúv štátnym notárstvom bola akákoľvek zmluva spĺňajúca zákonné náležitosti neplatná. Dovolaťka v tejto súvislosti formulovala právnu otázku, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, v znení: „či je pod sankciou neplatnosti tzv. zaopatrovacej zmluvy, uzatváranej podľa § 51 Občianskeho zákonníka, daná zákonná povinnosť, aby zmluva obsahovala poučenie o možných právnych následkoch riadneho neplnenia zaopatrovacieho záväzku, ak nastane stav, že darca na plnenie tohto záväzku bude odkázaný, alebo či zaopatrovacia zmluva nemusí k svojej platnosti obsahovať poučenia o možných právnych následkoch v prípade neplnenia záväzkov z nej vyplývajúcich“.

4. Žalovaný a intervenientka na strane žalovaného považovali dovolanie žalobkyne za nedôvodné a žiadali, aby ho dovolací súd odmietol, alternatívne zamietol. K vade v zmysle § 420 písm. f) CSP podľa ich názoru nedošlo a položená dovolacia otázka nesúvisí s prejednávanou vecou, pretože súd nerozhodol o zamietnutí žaloby výlučne pre neplatnosť zaopatrovacej zmluvy. Postup súdu, ktorý nepripustil zmenu žaloby spočívajúcu v zmene skutkového stavu, označili za správny a v súlade s rozhodovacou praxou dovolacieho súdu. Rovnako zamietnutie návrhu na vykonanie dokazovania svedeckými výpoveďami pána H. považovali za správne, nakoľko predmetom dokazovania mali byť skutočnosti, ktoré nemali súvis s predmetom sporu. Súhlasili s právnym záverom odvolacieho súdu o neplatnosti zaopatrovacej zmluvy pre neurčitosť záväzku. Vo vzťahu k nároku na vrátenie daru zdôraznili princíp vzájomnosti v

súvislosti s hodnotením správania sa darcu a zisťovaním, či sa sám darca nespráva v rozpore s dobrými mravmi. Poukázali na viaceré rozhodnutia, v ktorých dovolací súd riešil otázky spojené s uplatnením práva na vrátenie daru.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je prípustné a aj dôvodné, preto bolo potrebné rozsudok odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP).

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa.

7. Dovolateľka predovšetkým namietala, že v konaní došlo k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany. Ide napr. o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

9. Vo vzťahu k porušeniu práva na spravodlivý proces dovolateľka namietala nesprávny procesný postup súdu prvej inštancie pri aplikácii ustanovení § 140 ods. 2 a § 143 ods. 1 CSP, ktorý opätovne rozhodoval o jej návrhu na zmenu žaloby a nepripustil ju, hoci na pojednávaní dňa 9. marca 2021 už rozhodol o jej pripustení; navyše v situácii, kedy v čase rozhodnutia o zamietnutí návrhu na zmenu skutkových dôvodov žaloby bolo dokazovanie o nich už riadne vykonané.

10. Zmena žaloby v zmysle § 140 ods. 1 a 2 CSP je dispozičným procesným úkonom, ktorým žalobca modifikuje predmet sporu. Zmena žaloby môže nastať v kvalitatívnej rovine (uplatnenie iného práva), kvantitatívnej rovine (rozšírenie práva už uplatneného žalobou), ako aj formou podstatnej zmeny alebo doplnenia rozhodujúcich skutočností tvrdených v žalobe. Ustanovenie § 140 ods. 2 CSP reflektuje situáciu, keď nedochádza k zmene žalobného petitu, ale menia sa skutkové okolnosti podanej žaloby. Zmena žaloby podlieha súhlasu súdu, ktorý o pripustení alebo nepripustení zmeny žaloby rozhoduje uznesením, proti ktorému nie je možné podať odvolanie (§ 357 CSP a contrario), je však možné napadnúť ho odvolaním proti rozhodnutiu vo veci samej, ak namietaná vada takéhoto uznesenia mala vplyv na rozhodnutie vo veci samej (§ 365 ods. 2 CSP). Rozhodnutie odvolacieho súdu, v ktorom preskúmal námietky odvolateľa proti uzneseniu súdu prvej inštancie o nepripustení zmeny žaloby sa tak môže stať aj predmetom dovolacieho konania. K naplneniu vady v zmysle § 420 písm. f) CSP môže teda dôjsť aj nesprávnym procesným postupom súdu, ktorý nepripustí zmenu žaloby, ak tento jeho postup mohol mať vplyv na rozhodnutie vo veci samej a zároveň týmto nesprávnym procesným postupom bolo znemožnené strane sporu, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v miere porušenia práva na spravodlivý proces. (III. ÚS 423/2024)

11. Podľa argumentácie dovolateľky pripustenie zmeny petitu konzumuje v sebe aj zmenu skutkových dôvodov žaloby. Dovolací súd uvádza, že je tomu tak len vtedy, ak je dôvodom zmeny petitu práve

zmena podstatných skutkových dôvodov uplatňovaného nároku, teda ak zmena skutkových dôvodov logicky vyúsťuje do zmeny formulácie petitu. V takom prípade postačuje rozhodnutie o pripustení zmeny petitu a nie je potrebné rozhodovať osobitne aj o zmene skutkových dôvodov žaloby. V takomto prípade súd ani nemôže rozhodnúť, že zmenu žalobného petitu pripustí a naopak zmenu skutkových dôvodov žaloby nepripustí, pretože ide o jeden súvisiaci návrh žalobcu. Súd tak musí rozhodnúť o návrhu na zmenu žalobného petitu aj skutkových dôvodov ako o celku, t. j. buď ho pripustiť alebo nie.

12. V preskúmvanej veci nešlo o vyššie uvedenú situáciu, keď by zmena formulácie petitu priamo vyplývala zo zmeny skutkových dôvodov žaloby. Z obsahu spisu je zrejmé, že žalobkyňa na pojednávaní pred súdom prvej inštancie dňa 9. marca 2021 ako návrh na zmenu žaloby predniesla zmenený petít, pričom zmena spočívala v oprave údajov o výmere pozemku parc. č. XX/X, a súčasne uviedla, že spolu s tým mení aj skutkové dôvody žaloby a žiada, aby súd posúdil v spore aj ďalšie dôvody konania žalovaného v hrubom rozpore s dobrými mravmi, ku ktorým došlo po podaní žaloby a ktoré uviedla v podaní z 8. marca 2021, doručenom súdu aj žalovanému na pojednávaní dňa 9. marca 2021. Tieto nové skutkové dôvody žalobkyňa v rámci prednesu návrhu na zmenu žaloby aj špecifikovala (žalovaný jej odpíliť alebo dal odpíliť vetvu s prívodom vody do rodinného domu, v ktorom ona býva, vytiahol z elektriny kotol na vykurovanie a zamkol pivnicu, v ktorej sa kotol nachádza). Išlo teda o dva relatívne samostatné, vzájomne priamo nesúvisiace úkony žalobkyne: zmenu resp. opravu výmery pozemku a zmenu dôvodov žaloby.

13. Z vyššie uvedeného však vyplýva, že vo vzťahu k zneniu žalobného petitu žalobkyňa nenavrhovala takú zmenu, ktorá by znamenala výslovne iný kvalitatívny či kvantitatívny žalobný nárok, keďže išlo len o opravu pôvodného žalobného petitu vo výmere jednej z parciel. Skutočnou zmenou žaloby boli zmenené resp. doplnené skutkové okolnosti podanej žaloby. Žalovaný na pojednávaní dňa 9. marca 2021 so zmenou žaloby výslovne vyjadril súhlas. O návrhu na zmenu žaloby rozhodol súd prvej inštancie priamo na pojednávaní uznesením tak, že pripustil zmenu petitu žaloby v znení navrhovanom žalobkyňou. V rozpore s ustanovením § 235 ods. 1 CSP a § 234 ods. 2 v spojení s § 219 ods. 1 CSP súd na pojednávaní vyhlásil iba výrok uznesenia bez odôvodnenia, avšak práve z dôvodu nových skutočností súd na tomto pojednávaní nevykonal pôvodne plánovaný výsluch žalovaného a svedkov a pojednávanie odročil. V uznesení o odročení pojednávania uviedol ako dôvod odročenia doplnenie dokazovania a svedkom čakajúcim na vypočutie pred pojednávacou miestnosťou oznámil, že počas pojednávania nastali zmeny, pre ktoré nebudú na tomto pojednávaní vypočutí.

14. Súd prvej inštancie teda na pojednávaní dňa 9. marca 2021 pripustil žalobkyňou navrhovanú zmenu žaloby. Následne súd prvej inštancie pojednával a vykonával dokazovanie (zápisnice z pojednávania zo 4. mája 2021, z 15. júla 2021 a z 31. augusta 2021) k doplneným dôvodom žaloby, t. j. aj vo vzťahu k skutkovým okolnostiam uvádzaným v druhej výzve žalobkyne na vrátenie daru z 8. marca 2021. Z takéhoto postupu súdu prvej inštancie muselo byť obom stranám zrejmé, že uznesením vyhláseným na pojednávaní dňa 9. marca 2021 súd pripustil ako zmenu žaloby nielen opravu výmery parcely, ale aj zmenu skutkových okolností. Z odôvodnenia prvého rozsudku súdu prvej inštancie (č. k. 7C/86/2019-266 z 28. septembra 2021) vyplýva, že to takto chápal aj samotný súd, keď v popise skutkových okolností (v bode 24 odôvodnenia) uviedol, že žalobkyňa „podaním zo 7.10.2019 odstúpila od darovacej zmluvy a žiadala o vrátenie daru; nakoľko žalovaný predmetnú zásielku neprevzal, žalobkyňa opätovne odstúpila od darovacej zmluvy a to na pojednávaní dňa 9.3.2021 a za týmto účelom zmenila aj petít žaloby“. Súd prvej inštancie teda považoval za zmenu žaloby, ktorú pripustil na pojednávaní dňa 9. marca 2021, doplnenie skutkových dôvodov žaloby súvisiacich s opätovnou výzvou na vrátenie daru (spojenou s odstúpením od darovacej zmluvy) doručenou žalovanému i súdu dňa 9. marca 2021. Tieto nové resp. doplnené dôvody súd prvej inštancie ďalej výslovne vymenoval (odpílenie vetvy s prívodom vody, vypnutie kotla a zamknutie pivnice) a týmito dôvodmi sa v ďalšej časti odôvodnenia prvého rozsudku aj vecne zaoberal (v bode 37 odôvodnenia).

15. Samotný súd prvej inštancie teda autenticky interpretoval uznesenie o pripustení zmeny žaloby z 9. marca 2021 tak, že zahŕňalo nielen opravu výmery jednej z parciel, ale tiež zmenu resp. doplnenie skutkových dôvodov žaloby a o takto zmenenej žalobe vo svojom prvom rozsudku aj rozhodoval. Z

uvedeného priebehu konania a rozhodovania súdu prvej inštancie je možné prijať záver, že súd prvej inštancie síce v uznesení o pripustení zmeny žaloby neuviedol pripustenie zmeny skutkových dôvodov žaloby, avšak z pohľadu súdu i strán sporu uvedené rozhodnutie vyvolalo následok spočívajúci v pripustení zmeny rozhodujúcich skutočností, na ktorých spočívala žaloba. Napokon, aj odvolací súd v zrušujúcom uznesení z 24. novembra 2022 sp. zn. 7Co/85/2021 konštatoval, že súd prvej inštancie sa zaoberal existenciou dôvodov na vrátenie daru v zmysle písomného odstúpenia od zmluvy s výzvou na vrátenie daru z 8. marca 2021 a nezaoberal sa dôvodmi uvedenými v pôvodne podanej žalobe. Ak teda súd prvej inštancie na pojednávaní dňa 9. marca 2021 zmenu žaloby pripustil a o takto zmenenej žalobe následne v prvom rozsudku rozhodol, nemohol po takmer dvoch rokoch (uznesením vyhláseným na pojednávaní dňa 23. februára 2023) opätovne rozhodovať o tom istom návrhu a rozhodnúť inak, t. j. návrh zamietnuť, pretože bol pôvodným rozhodnutím z 9. marca 2021 viazaný (§ 237 CSP).

16. Predmetná zmena žaloby a uznesenie o jej pripustení z 9. marca 2021 ani nevyvolávali žiadne pochybnosti až do rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý v zrušujúcom uznesení z 24. novembra 2022 sp. zn. 7Co/85/2021 uviedol, že súd prvej inštancie uznesením z 9. marca 2021 pripustil len zmenu (opravu) znenia petitu, ale nerozhodol o zmene alebo doplnení rozhodujúcich skutkových dôvodov žaloby. Ak uznesenie súdu prvej inštancie, vyhlásené na pojednávaní dňa 9. marca 2021, bolo nejednoznačné, a teda pripúšťalo aj výklad uvádzaný odvolacím súdom, v takom prípade bolo potrebné, aby súd prvej inštancie po vrátení veci odvolacím súdom rozhodol o návrhu na zmenu žaloby spočívajúcu v doplnení skutkových dôvodov. Dôvody pre zamietnutie tohto návrhu, ktoré súd prvej inštancie uviedol na pojednávaní dňa 23. februára 2023, však neobstoja.

17. Civilný sporový poriadok stanovuje dva dôvody na nepripustenie zmeny žaloby. Jedným je účelnosť a hospodárnosť konania (§ 143 ods. 1 CSP) a druhým nepríslušnosť súdu na konanie o zmenenej žalobe (§ 143 ods. 2 CSP). V preskúmvanej veci však súd prvej inštancie na pojednávaní dňa 23. februára 2023 nezdôvodnil zamietnutie návrhu žalobkyne na zmenu žaloby procesnými okolnosťami podľa § 143 ods. 1 alebo ods. 2 CSP, ale skutkovými okolnosťami veci samej. Cítujúc zo zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu súd prvej inštancie uviedol, že žalobkyňa vyzvala žalovaného na vrátenie daru dvakrát. Prvýkrát výzvou zo 7. októbra 2019, pričom túto výzvu žalovaný neprezval, avšak bola mu doručená súdom spolu so žalobou. Doručením žaloby žalovanému došlo k skončeniu darovacieho vzťahu, preto nie je možné sa opätovne domáhať vrátenia daru ďalším jednostranným právnym úkonom darcu druhou výzvou.

18. Uvedené okolnosti predstavujú de facto skutkové a právne posúdenie veci a je potrebné ich vyhodnotiť pri rozhodovaní vo veci samej, nie však pri procesnom rozhodovaní o zmene žaloby. Ak žalobca navrhne zmenu žaloby, súd pri rozhodovaní o tom, či zmenu pripustí alebo nepripustí, nemôže brať do úvahy skutkové a právne posúdenie veci samej, teda rozhodovať o pripustení zmeny žaloby tak, ako keby už rozhodoval vo veci samej o zmenenej žalobe. Ani to, že súd rozhoduje o návrhu na zmenu žaloby s výrazným časovým odstupom od podania tohto návrhu, nemôže byť na ujmu žalobcovi navrhujúcemu zmenu žaloby. Otázku, či sú dané dôvody na nepripustenie zmeny žaloby podľa § 143 ods. 1 CSP, musí súd posudzovať podľa procesného stavu existujúceho v čase podania návrhu na zmenu žaloby, s ohľadom na v tom čase vykonané, prípadne už naplánované dokazovanie (napr. listinné dôkazy zabezpečené v spise, predvolaní svedkovia a pod.). Dovolací súd na okraj pripomína, že súd má rozhodovať o pripustení alebo nepripustení zmeny žaloby, nie o zamietnutí návrhu na zmenu žaloby, ako to nesprávne formuloval súd prvej inštancie.

19. Uznesenie z 23. februára 2023, ktorým súd prvej inštancie zamietol návrh žalobkyne na zmenu žaloby z 9. marca 2021, teda bolo odôvodnené v rozpore s ustanovením § 143 ods. 1 a 2 CSP, keďže súd neargumentoval tam uvedenými procesnými okolnosťami, ale skutkovým a právnym posúdením veci. Absencia riadneho odôvodnenia uvedeného uznesenia predstavuje porušenie práva žalobkyne na spravodlivý proces, ktoré odvolací súd nenapravil, hoci žalobkyňa v odvolaní namietala postup súdu prvej inštancie, ktorým zamietol rozšírenie žaloby o rozhodujúce skutočnosti, aby následne zamietol celú žalobu. Odvolací súd sa síce v napadnutom rozsudku pokúsil doplniť dôvody nepripustenia zmeny žaloby o konštatovanie, že ak by výsledky doterajšieho konania nemohli byť podkladom pre konanie o

zmenenej žalobe, súd zmenu žaloby nepripustí, išlo však len o citáciu ustanovenia § 143 ods. 1 CSP bez objasnenia vzťahu ku konkrétnej procesnej situácii v prejednávanom spore.

20. Prekážkou rozhodovania súdu prvej inštancie o zmenenej žalobe, teda o dôvodoch vrátenia daru prednesených na pojednávaní dňa 9. marca 2021, nemôže byť ani sama o sebe okolnosť, že žalobkyňa opätovne žiadala o vrátenie daru po podaní žaloby. Právo žiadať vrátenie daru v zmysle § 630 Občianskeho zákonníka na základe nových skutočností nie je nijako obmedzené (s výnimkou premlčania), a to ani tým, že darca už raz o vrátenie daru požiadal. Argumentácia odvolacieho súdu, že obligačné účinky odvolania darovania nastávajú doručením prejavu vôle darcu obdarovanému a zmluvný vzťah založený darovaním zaniká, je aplikovateľná len vtedy, ak dôvody uvedené vo výzve na vrátenie daru spĺňajú predpoklady ustanovené v § 630 Občianskeho zákonníka. Ak súd vyhodnotí, že neboli splnené podmienky vrátenia daru podľa § 630 Občianskeho zákonníka, znamená to, že obligačné účinky odvolania darovania nemohli nastať a darovací vzťah nezanikol. Ak následne dôjde k takému správaniu obdarovaného, ktoré zakladá právo darcu na vrátenie daru, darcovi opätovne vzniká právo žiadať o vrátenie daru. Napokon, predmetom tohto konania nebolo určenie, či sú dané dôvody na vrátenie daru podľa prvej alebo druhej výzvy žalobkyne, ale určenie vlastníckeho práva k darovaným nehnuteľnostiam. Pri takejto žalobe môže žalobca v zásade uvádzať rôzne dôvody (aj viacero dôvodov), pre ktoré má byť považovaný za vlastníka.

21. Odvolací súd napriek odvolacej námietke žalobkyne nenapravil nesprávny procesný postup súdu prvej inštancie spočívajúci v zamietnutí návrhu žalobkyne na zmenu žaloby z 9. marca 2021 uznesením vyhláseným na pojednávaní dňa 23. februára 2023. Tým došlo k porušeniu práva žalobkyne na spravodlivý proces, teda k vade zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP.

22. Na základe toho dospel dovolací súd k záveru, že dovolateľka dôvodne namietala existenciu vady zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP a z tohto dôvodu je dovolanie nielen prípustné, ale aj dôvodné. Preto bolo potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP). Vzhľadom na zrušenie napadnutého rozhodnutia z procesných dôvodov dovolací súd vecne neposudzoval uplatnený dovolací dôvod v zmysle § 421 ods. 1 CSP.

23. Civilný sporový poriadok v rámci ustanovení o dovolacom konaní neumožňuje zrušenie procesného rozhodnutia, ktoré predchádzalo rozhodnutiu vo veci samej. Dovolací súd preto nemohol zrušiť nesprávne uznesenie súdu prvej inštancie, ktorým bol zamietnutý návrh na zmenu žaloby. Môže to však urobiť odvolací súd postupom podľa § 389 ods. 2 CSP, a to aj za rešpektovania zásady „raz a dost“ podľa § 390 CSP, teda aj v zmeňujúcom rozsudku.

24. V ďalšom konaní odvolací súd zruší nesprávne procesné rozhodnutie súdu prvej inštancie o nepripustení zmeny žaloby vyhlásené dňa 23. februára 2023 a buď doplní dôvody rozhodnutia o pripustení zmeny žaloby z 9. marca 2021 tak, že toto pripustenie zahŕňa aj doplnenie resp. zmenu skutkových dôvodov žaloby, alebo sám rozhodne o návrhu na zmenu žaloby z 9. marca 2021 spočívajúcom v doplnení resp. zmene skutkových dôvodov žaloby, a to s ohľadom na procesný stav v čase podania tohto návrhu. Následne rozhodne vo veci samej, pričom vecne posúdi dôvody vrátenia daru prezentované žalobkyňou v zmenenej žalobe (§ 455 CSP).

25. O trovách pôvodného konania aj o trovách dovolacieho konania rozhodne odvolací súd v novom rozhodnutí vo veci samej (§ 453 ods. 3 CSP).

26. S poukazom na zrušenie rozhodnutia odvolacieho súdu vo veci samej vrátane výroku o nároku na náhradu trov konania bolo potrebné zrušiť aj nadväzujúce uznesenie súdu prvej inštancie o výške náhrady trov konania a v spojení s ním aj uznesenie súdu prvej inštancie o zamietnutí sťažnosti strán sporu a intervenientky voči tomuto uzneseniu, keďže išlo o rozhodnutia závislé od rozhodnutia vo veci samej (§ 439 písm. a) CSP). Závislým výrokom pritom môže byť nielen dovolaním nedotknutý výrok, tvoriaci súčasť napadnutého rozhodnutia, ale aj výrok, ktorý je obsahom iného, samostatného rozhodnutia v danej veci (R 73/2004).

27. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.